

حرکت

شماره ۱۳ - ص ص : ۷۲ - ۵۵

تاریخ دریافت : ۸۱ / ۰۲ / ۲۵

تاریخ تصویب : ۸۱ / ۰۴ / ۰۸

ارزیابی برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموختگان شاغل در استان مرکزی

دکتر حسن خلجی^۱

استادیار دانشگاه اراک

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، ارزیابی برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی از دیدگاه دانش آموختگان تربیت بدنی شاغل در آموزشگاه‌های استان مرکزی است. متغیر اصلی مورد بررسی، برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی است، که با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته روا و پایا ($\alpha = 0/92$)، دیدگاه دانش آموختگان جمع آوری شد. در این ابزار، ۱۶ سؤال اصلی در مورد دروس تربیتی، پایه، تخصصی، اختیاری نظری و عملی وجود دارد. جامعه آماری ۱۱۸ دانش آموخته شاغل در آموزشگاه‌های استان بود که در مجموع ۱۰۵ پرسشنامه به پرسشگران مسترد شد و همین تعداد به عنوان نمونه آماری تحقیق حاضر، قلمداد شده‌اند. داده‌های جمع آوری شده، با استفاده از روش‌های آمار توصیفی ارائه شد. همچنین از روش‌های تحلیل واریانس برای مقایسه میان دروس هر سؤال و دیدگاه دانش آموختگان مراکز مختلف آموزش عالی و شهرهای مختلف استان برای دروس مختلف، استفاده به عمل آمد.

واژه‌های کلیدی

تربیت بدنی، کارشناسی، دانش‌آموختگان و ارزیابی.

مقدمه

ارزشیابی یکی از ریشه‌های خودباوری و اعتماد به نفس و یکی از شاخه‌های نقادی است که هر شخص حقیقی یا حقوقی در راستای بالندگی خود باید بدان همت گمارد (۲). از جمله عواملی که معمولاً در نظام‌های آموزش عالی ارزیابی می‌شود، می‌توان در چهار سطح به شرح زیر اشاره کرد: (۱) دوره آموزشی، (۲) رشته تحصیلی، (۳) گروه آموزشی، (۴) دانشکده یا دانشگاه. در سال‌های اخیر، ارزیابی برون‌دادها و پیامدهای آموزش عالی (چون دانش‌آموختگان و ...) نیز مورد توجه قرار گرفته و اغلب نظام‌های دانشگاهی به سنجش آنها می‌پردازند (۳).

برنامه آموزشی، پایه‌های اجرایی به قدمت عمر انسان دارد، اما پایه‌ریزی‌های علمی آن به سال ۱۹۱۸ میلادی می‌رسد، یعنی زمانی که فرانکلین بوییت، کتاب برنامه آموزشی را به چاپ رساند. در آن زمان طرح منسجم روند تحقیقاتی آغازین حوزه برنامه درسی بر مدار و محور نظام و قوانین مدیریت علمی فردریک تیلور، یعنی توجه به کارایی، نظارت و پیش‌بینی، استوار بود. با پیشرفت این علم، در سال ۱۹۳۵ مفاهیم جدیدی چون چگونگی انتخاب اهداف، چگونگی انتخاب محتوای درسی و سازمان دادن به فعالیت‌های آموزشی مطرح شد و نخستین گروه برنامه آموزشی در سال ۱۹۳۸ در دانشگاه کلمبیا تشکیل گردید (۱۳).

در این قلمرو، مطالعات بسیاری درباره برنامه‌های آموزشی انجام شده است. از جمله مطالعات بسیاری که پیرامون برنامه آموزشی مدارس متوسطه ایالت‌های مختلف آمریکا از سال ۱۹۵۱ (توسط هال^۱) و ۱۹ (مطالعه دیگر در اثنای این دوره که ذکر آنها از گنجایش مقاله خارج است، تا سال ۱۹۷۴ (توسط بای^۲) انجام شده است (۵). مطالعات کاگلیکال^۳ (۱۹۶۷) در ۱۵۵

1- Hall

2- Bie

3- Kaglical

مؤسسه آموزشی کشورهای اروپایی، اهمیت ۱۰ عنوان درسی را در مقابل سایر دروس نشان داد. همچنین ونلیرد و ندان^۱ (۱۹۸۷) برنامه‌های آموزش ۱۸ کشور اروپایی را مورد مقایسه قرار دادند. آنها به ترتیب اهمیت دروس نظری دست یافتند (۲۱). استراند^۲ (۱۹۹۲) در بررسی دروس عملی ۱۱۳ مؤسسه نمونه تربیت معلم تربیت بدنی، ۳۷ درس مورد تأکید را شناسایی کرد (۲۲). همچنین شی یان^۳ (۱۹۹۵) برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی کشورهای چین و ژاپن را مقایسه کرد و انتخابی بودن بیشتر دروس در ژاپن مورد تأیید واقع شد (۲۱). بهنمن^۴ (۱۹۹۶) تحقیق دیگری را روی ۲۹ مؤسسه آموزش عالی انجام داد و ۱۳ فعالیت رایج به عنوان دروس عملی تربیت بدنی مورد تأیید قرار گرفت (۱۸). در ایران، محققان بسیاری از جمله نمازی زاده، مهدی (۱۳۵۳) و ۱۹ مطالعه دیگر را اثنای این دوره که ذکر آنها از حوصله بحث خارج است، و ادیب بهمنش (۱۳۷۶) درباره درس تربیت بدنی و ورزش آموزشگاه‌ها بررسی‌هایی انجام داده‌اند (۹). با لحاظ پایان‌نامه‌های تحصیلی سایر مراکز آموزش عالی، این رقم بالغ بر ۳۵ مطالعه خواهد شد (۴). سلمان‌زاده، حسین و همکاران (۱۳۷۴) نظرهای دانش‌آموختگان پزشکی را درباره برنامه آموزشی و کارایی برنامه آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، بررسی کردند. نتایج نشان داد که آموزش روش تحقیق و رایانه در وضع مطلوبی نیست و درس فیزیوپاتولوژی از اهمیت فراوانی برخوردار است (۱۱). نجف‌آقایی (۱۳۷۶) وضعیت آموزش رشته تربیت بدنی را از دیدگاه دانشجویان مورد ارزیابی قرار داد. او اعلام کرد برنامه‌های آموزشی با اهداف مورد نظر در حد مطلوبی تطابق دارند (۱). مشرف جوادی بتول (۱۳۷۷) نیز برنامه‌های آموزشی رشته تربیت بدنی چند کشور را با ایران مقایسه کرد که دروس تخصصی انتخابی و عمومی در ایران ۶ تا ۱۰ درصد بیشتر از واحدهای مشابه سایر کشورهای منتخب بود (۱۵). بنابراین، ملاحظه می‌شود که محققان از زوایای مختلف در مورد برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی مطالعه کرده‌اند، اما از رویکرد دانش‌آموختگان که دانش و مهارت‌های آنها محصول آن برنامه بوده و از طرف دیگر در طول سابقه آموزشی خود (تدریس) با نقاط قوت و ضعف

1- Vonlierd. A and Vandun

2- Strand

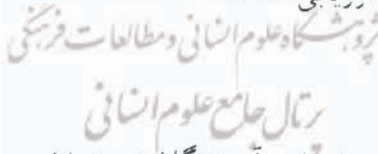
3- Shiyun

4- Behneman

مؤلفه‌های برنامه نیز آشنا شده‌اند، مورد ارزیابی و مطالعه قرار نگرفته است (۱۲). به علاوه، با توجه به گذشت بیش از ۱۰ سال از زمان تصویب برنامه کارشناسی تربیت بدنی، و تربیت تعداد قابل توجهی متخصصان (۷)، تغییرات وسیع اجتماعی، افزایش حساسیت تربیت بدنی در ابعاد قهرمانی، توانبخشی، آموزش و مسابقات (۸) و تغییر نیازهای دانش‌آموزان و به تبع آن معلمان، ضرورت نوآوری در برنامه‌های تعلیم و تربیت و تربیت بدنی و در نهایت گسترش علمی تربیت بدنی و ورزشی آموزش عالی، ارزیابی برنامه کارشناسی تربیت بدنی بخصوص از دیدگاه دانش‌آموختگان برنامه مصوب، ضرورت پیدا می‌کند. بدین لحاظ پژوهش حاضر، برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی مصوب آموزشی عالی از دیدگاه دانش‌آموختگان شاغل در آموزشگاه‌های استان مرکزی به منظور دستیابی به اهداف فوق را مورد ارزیابی و مطالعه قرار می‌دهد.

روش تحقیق

از آنجا که در این پژوهش، دیدگاه دانش‌آموختگان درباره برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی مراکز آموزش عالی مورد بررسی قرار گرفته است، طرح تحقیق این پژوهش، یکی از مجموعه طرح‌های توصیفی و از نوع ارزیابی است.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق را، دانش‌آموختگان تربیت بدنی مراکز آموزش عالی مشغول به خدمت در آموزشگاه‌های استان مرکزی تشکیل می‌دهند. با توجه به آماری که اداره کارشناسی تربیت بدنی آموزشگاه‌های استان ارائه دادند، در مجموع ۱۱۸ نفر می‌باشند.

روش نمونه‌گیری و نمونه‌ها

نمونه و جامعه آماری در این تحقیق تقریباً یکسان است. پرسشنامه محقق ساخته برای کلیه جامعه آماری ارسال شد که از مجموع ۱۱۸ پرسشنامه حدود ۱۰۵ فقره آن جمع‌آوری گردید.

جدول ۱ فراوانی مربوط به توزیع دانش‌آموختگان^۱ در شهرهای استان مرکزی را نشان می‌دهد.

جدول ۱- توزیع نمونه آماری در شهرهای استان مرکزی

شهر	آستیان	آراک	ارک	ایلام	ایرج	ایرین	ایرین	ایرین	ایرین	ایرین	ایرین	ایرین	شماره
فراوانی	۱	۳۹	۳	۹	۲	۳	۲۰	۱۰	۵	۵	۱	۶	۱۰۵
درصد	۱	۳۷/۴	۲/۹	۸/۶	۱/۹	۲/۹	۱۹	۹/۶	۴/۸	۴/۸	۱	۵/۷	۱۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی دانش‌آموختگان در آموزشگاه‌های شهرستان اراک و ساوه و کمترین آن در شهرهای آستیان، نوبران و همدان به خدمت مشغول‌اند. به علاوه جدول ۲ توزیع محل تحصیل نمونه آماری را در مراکز آموزش عالی مختلف نشان می‌دهد.

جدول ۲- توزیع نمونه آماری در مراکز آموزش عالی

شهر	آراک	آزاد	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان	اصفهان		
فراوانی	۲	۱۵	۲	۱	۲	۱	۲	۱۵	۲	۲	۱۲	۳۳	۲	۲	۱۴	۲	۱	۲	۱۰۵	
درصد	۱/۹	۱۴/۳	۱/۹	۱	۱/۹	۱	۱/۹	۱۴/۳	۱	۱/۹	۱۲	۳۲/۴	۳/۸	۱۴/۳	۳/۸	۱	۳/۸	۱	۳/۸	۱۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، بیشترین فراوانی دانش‌آموختگان از دانشگاه‌های تربیت معلم، اراک، تهران و شهید رجایی دانش‌آموخته شده‌اند.

۱- شایان ذکر است اصطلاح دانش‌آموختگان استان مرکزی با دانش‌آموختگان آموزشگاه‌های مرکزی یکسان است، زیرا کلیه آنان در رشته دبیری تحصیل می‌کرده‌اند و پس از تحصیل نیز در آموزشگاه‌ها به کار گمارده شده‌اند.

ابزار پژوهش

برای گردآوری داده‌ها، از یک پرسشنامه ۱۶ سؤالی که دارای ۱۱۲ خرده سؤال با توجه به اهداف تحقیق توسط محقق طراحی شده بود، استفاده گردید. از مجموع سؤال‌های پرسشنامه، ۷ سؤال مربوط به اهداف، نیازها، جزف مختلف و مسؤلیت‌هایی که دانش‌آموختگان در طول سابقه آموزشی خود داشته‌اند، است (در این گزارش نتایج ذکر نشده است) و ۱۰۵ سؤال به دروس تربیتی، پایه، تخصصی و اختیاری عملی - نظری مربوط است. منبع اصلی برای طراحی پرسشنامه "مشخصات کلی و برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی تربیت بدنی و علوم ورزشی" بود (۱۴). همچنین یادآوری می‌شود که معیار توزیع دروس نظری و عملی در سؤال‌های اختصاصی پرسشنامه براساس سنخیت و قلمرو عملی آنها بوده است. برای مثال، دروسی که در برنامه مربوط به طب ورزشی بوده‌اند، با هم در یک پرسش آمده‌اند و با یکدیگر نیز مقایسه شده‌اند. البته برای رعایت تساوی نسبی دروس هر سؤال، برخی دروس جابه‌جا شده‌اند، مانند دروس کمک‌های اولیه که جزو دروس پایه بوده است، ولی به لحاظ سنخیت با دروس طب ورزشی در یک سؤال جمع شده‌اند. بنابراین، بدین وسیله شکل اولیه پرسشنامه طراحی و تهیه شد.

پس از انتخاب مواد سؤال‌ها از منابع مختلف (چون مطالعه راهنما، مشخصات کلی برنامه و سرفصل دوره و ...)، طرح سؤال، اصلاح، هم‌وزن کردن آنها، پرسشنامه اولیه برای روایی محتوایی به ۱۰ نفر از استادان رشته تربیت بدنی داده شد. پس از جمع‌آوری و استخراج نظرهای آنها، برخی سؤال‌ها حذف و اکثر آنها مورد تأیید قرار گرفت و تعداد اندکی نیز اضافه شد. برای کمی کردن پرسشنامه از مقیاس لیکرت استفاده شد، یعنی برای گزینه‌های خیلی کم تا خیلی زیاد نمرات ۱ تا ۵ به ترتیب منظور گردید. در نهایت سیاهه ارزیابی برنامه در ابتدای مطالعه از طریق ۳۰ پرسش شونده آموزشگاه‌های مختلف استان به‌طور تصادفی اجرا گردید و ضریب پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ محاسبه شد. ضریب پایایی آن برابر با $0/9297 = \alpha$ ، به دست آمد.

روش اجرای پژوهش

با مراجعه به اداره کارشناسی تربیت بدنی آموزشگاه‌های استان، فهرست کامل معلمان ورزشی تهیه شد. از میان آنان دانش‌آموختگان مراکز آموزش عالی کشور تفکیک شدند. بدین وسیله جامعه و نمونه آماری این پژوهش ۷۶ دانش‌آموخته مرد و ۴۲ زن بود. صورت کامل پرسشنامه توسط پرسشگران برای نمونه آماری ارسال شد. البته دستورالعملی نیز برای اجرا و تکمیل آن تهیه شده بود و در اختیار پرسشگران قرار داده شد. در مرحله بعد، داده‌های پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده که فراوانی آنها ۱۰۵ فقره بود، با توجه به شهر محل خدمت پرسش‌شونده‌ها در جدول استخراج فهرست گردید. سپس اطلاعات با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی (چون تحلیل واریانس در اندازه‌های تکراری) در بسته نرم‌افزار SPSS PC9 مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. بدین طریق، یافته‌های این تحقیق به دست آمد.

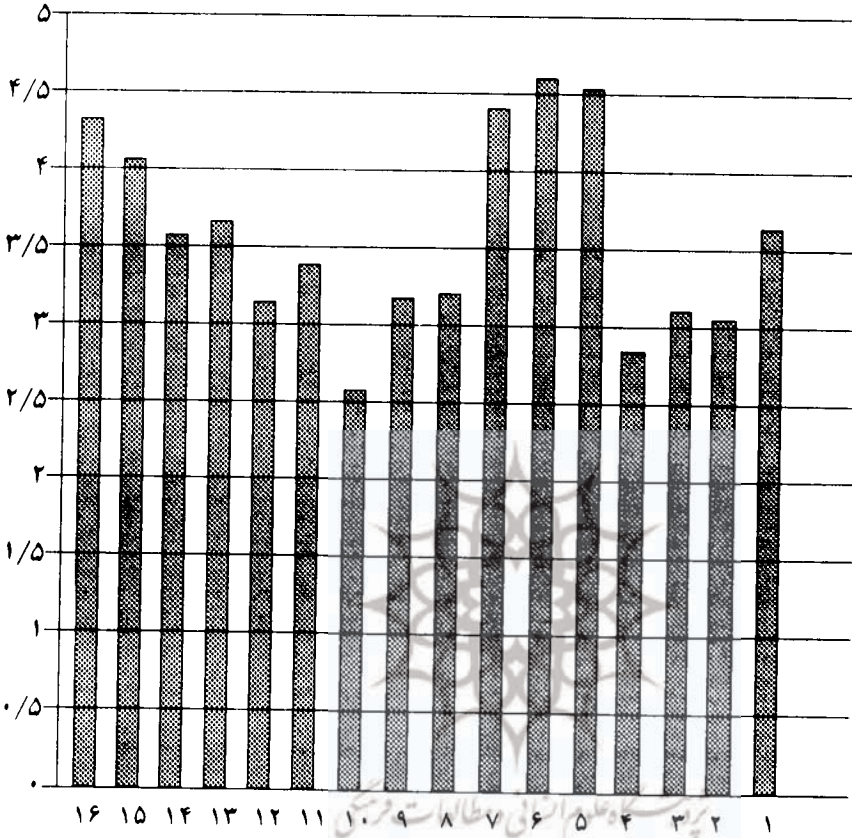
نتایج و یافته‌های پژوهش

نتایج پژوهش حاضر، دارای بخش‌های عمده زیر است:

الف) نتایج مربوط به اهمیت دروس تربیتی، پایه، تخصصی و اختیاری

- ۱- از مجموع چهار درس روان‌شناسی دوره کارشناسی تربیت بدنی، دانش‌آموختگان برای دروس روان‌شناسی کودک و نوجوان ($4/30 \pm 1/08$) و روان‌شناسی تربیتی ($4/09 \pm 1/06$) در مقایسه با دروس اصول و فنون مشاوره و کلیات روش تدریس اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = 14/09$ و $sig = 0/0004$) به دست آمد.
- ۲- از مجموع شش درس تربیتی دوره کارشناسی، دانش‌آموختگان برای درس تمرین دبیری ($4/46 \pm 0/96$) در مقایسه با پنج درس مبانی برنامه‌ریزی، سنجش و اندازه‌گیری، اصول و فلسفه، تولید و کاربرد مواد آموزشی و مدیریت آموزشی اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = 37/54$ و $sig = 0/0001$) مشاهده می‌شود.
- ۳- از مجموع شش درس پایه دوره کارشناسی، دانش‌آموختگان برای دروس آناتومی ($4/63 \pm 0/79$) و فیزیولوژی انسانی ($4/6 \pm 0/87$) در مقایسه با چهار درس شیمی، فیزیک، ریاضیات پایه و زیست‌شناسی اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری

($F = 106/05$ و $Sig = 0/0001$) مشاهده می‌شود.

نمودار ۱- میانگین دروس تربیتی و پایه

- ۱- زیست‌شناسی، ۲- ریاضیات پایه، ۳- فیزیک، ۴- شیمی، ۵- فیزیولوژی انسانی، ۶- آناتومی انسانی، ۷- تمرین دبیری، ۸- مدیریت آموزش، ۹- تولید و کاربرد مواد آموزشی، ۱۰- اصول و فلسفه آموزش و پرورش، ۱۱- سنجش و اندازه‌گیری در علوم تربیتی، ۱۲- مبانی برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳- روش‌ها و فنون تدریس، ۱۴- اصول و فنون مشاوره، ۱۵- روان‌شناسی تربیتی، ۱۶- روان‌شناسی کودک و نوجوانی

۴- از مجموع پنج درس تخصصی مبانی فلسفی و روانی اجتماعی دوره، دانش‌آموختگان برای دروس یادگیری حرکتی ($4/48 \pm 0/87$) و رشد حرکتی ($4/48 \pm 0/83$) در مقایسه با سه

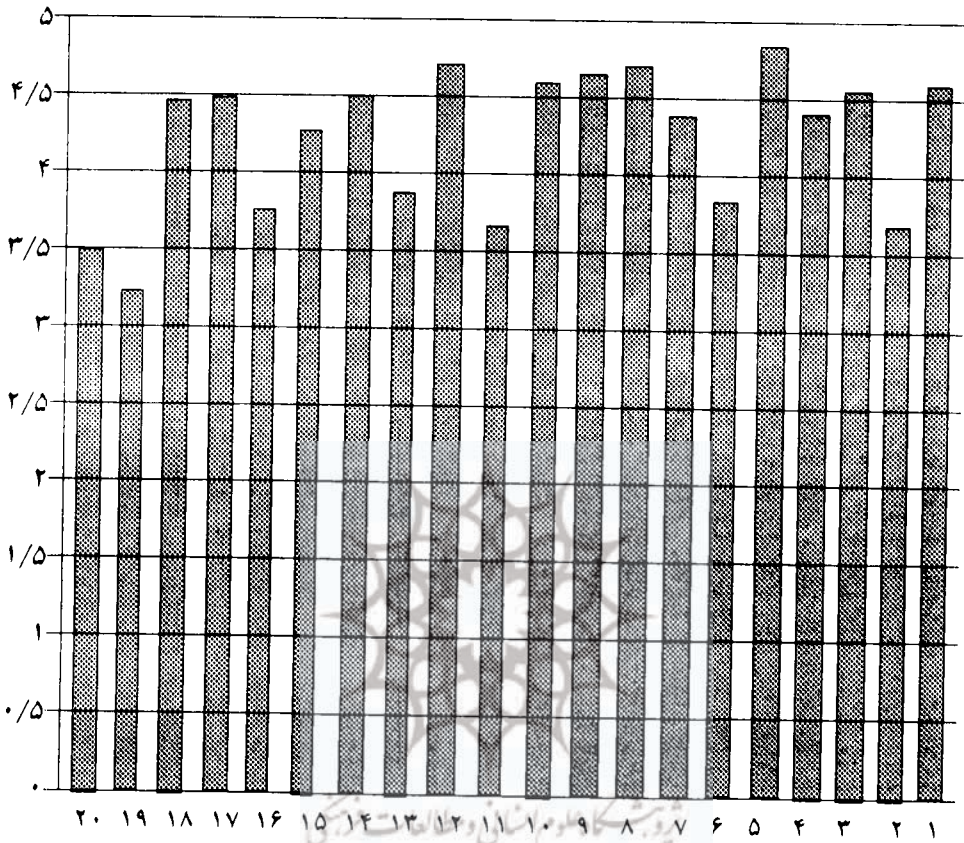

درس اصول و مبانی تربیت بدنی، تاریخ تربیت بدنی و مبانی روانی - اجتماعی اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی داری ($F = 53/68$ و $Sig = 0/0001$) به دست آمد.

۵- از مجموع پنج درس تخصصی مدیریت ورزشی دوره، دانش‌آموختگان برای دروس مدیریت و طرز اجرای مسابقات ($4/61 \pm 0/85$)، تربیت بدنی در مدارس ($4/45 \pm 0/84$) و سنجش و اندازه‌گیری در تربیت بدنی ($4/36 \pm 0/85$) در مقایسه با دروس مدیریت سازمان‌ها و زبان تخصصی، اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری، میان آنها تفاوت معنی داری ($F = 18/35$ و $Sig = 0/0001$) مشاهده شد.

۶- از مجموع پنج درس تخصصی فیزیولوژی ورزشی دوره، دانش‌آموختگان برای دروس فیزیولوژی ورزشی (۱) ($4/63 \pm 0/81$) و فیزیولوژی ورزشی (۲) ($4/43 \pm 0/74$) و تغذیه ورزشی ($4/6 \pm 0/72$) در مقایسه با دروس حرکت شناسی و مقدمات بیومکانیک، اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری، میان آنها تفاوت معنی داری ($F = 33/04$ و $Sig = 0/0001$) به دست آمد.

۷- از مجموع پنج درس تخصصی طب ورزشی دوره، دانش‌آموختگان برای دروس آسیب شناسی ($4/83 \pm 0/52$)، کمک‌های اولیه ($4/67 \pm 0/79$)، حرکات اصلاحی ($4/64 \pm 0/77$) و بهداشت ورزشی ($4/46 \pm 0/77$) در مقایسه با دروس تربیت بدنی معلولین، اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی داری ($F = 56/33$ و $Sig = 0/0001$) مشاهده شد.

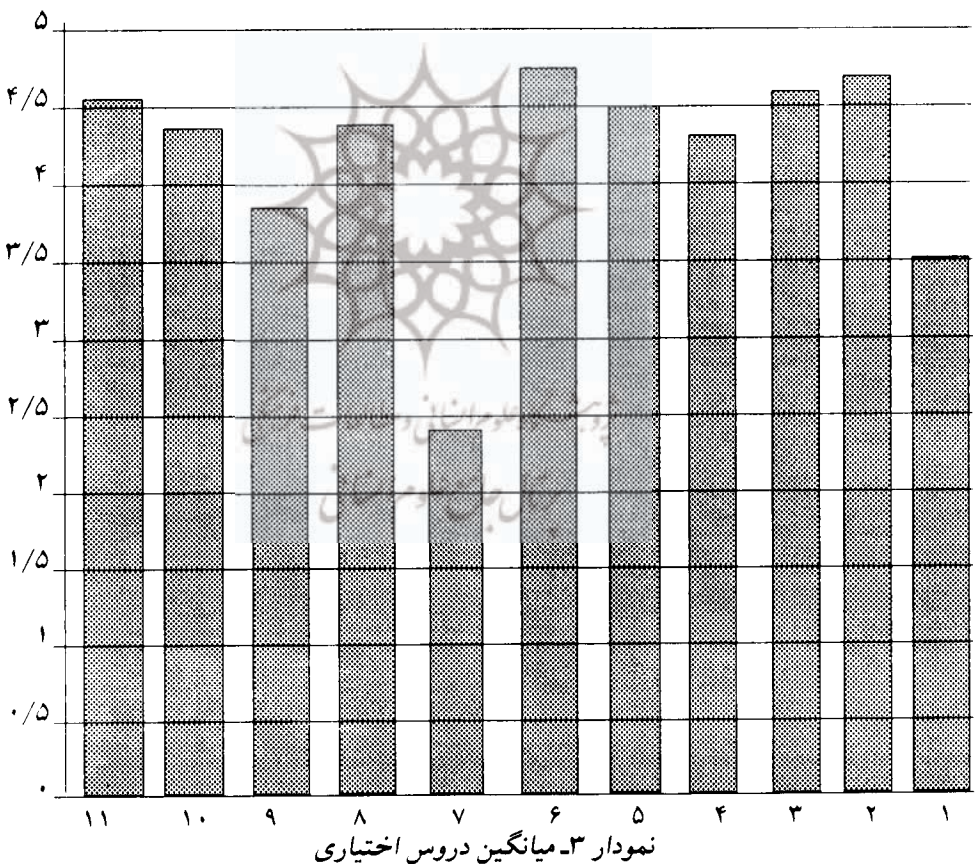

نمودار ۲- میانگین دروس تخصصی نظری

- ۱- کمک‌های اولیه، ۲- تربیت بدنی و ورزش معلولین، ۳- حرکات اصلاحی، ۴- بهداشت ورزشی، ۵- آسیب‌شناسی، ۶- مقدمات بیومکانیک، ۷- حرکت‌شناسی، ۸- فیزیولوژی ورزشی (۲)، ۹- فیزیولوژی ورزشی (۱)، ۱۰- تغذیه ورزشی، ۱۱- متون تخصصی، ۱۲- مدیریت و طرز اجرای مسابقات، ۱۳- مدیریت سازمان‌های ورزشی، ۱۴- تربیت بدنی در مدارس، ۱۵- سنجش و اندازه‌گیری در تربیت بدنی، ۱۶- مبانی روانی، اجتماعی، ۱۷- یادگیری حرکتی، ۱۸- رشد و تکامل حرکتی، ۱۹- تاریخ تربیت بدنی، ۲۰- اصول و مبانی تربیت بدنی

۸- از مجموع پنج درس تخصصی عملی (غیرتوبی) دوره، دانش‌آموختگان برای دروس آمادگی جسمانی ($4/81 \pm 0/61$)، کشتی ($4/51 \pm 1/81$)، دو و میدانی ($4/44 \pm 83$) و شنا ($4/26 \pm 1/12$) در مقایسه با درس ژیمناستیک اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = 77/55$ و $Sig = 0/0001$) ملاحظه شد.

۹- از مجموع شش درس تخصصی عملی (توبی) دوره، دانش‌آموختگان برای دروس والیبال ($4/77 \pm 0/72$)، تنیس روی میز ($4/68 \pm 0/76$) و بسکتبال ($4/552 \pm 0/84$) در مقایسه با دروس فوتبال، بدمینتون و هندبال اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = 18/94$ و $Sig = 0/0001$) وجود داشت.

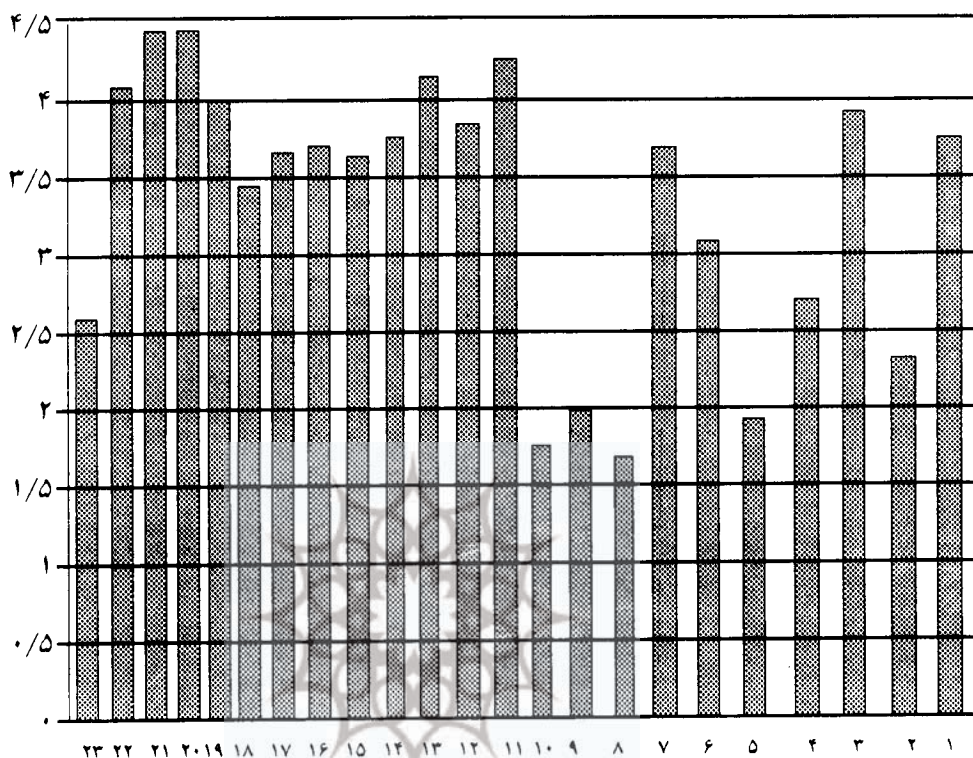
۱- فوتبال، ۲- بدمینتون، ۳- تنیس روی میز، ۴- هندبال، ۵- بسکتبال، ۶- والیبال، ۷- کشتی، ۸- شنا، ۹- ژیمناستیک، ۱۰- دو و میدانی، ۱۱- آمادگی جسمانی

۱۰- از مجموع هفت درس نظری اختیاری دوره، دانش‌آموختگان برای دروس حرکت درمانی ($۴/۴۷ \pm ۰/۸۶$)، علم تمرین ($۴/۴۴ \pm ۱$)، حقوق ورزشی ($۴/۰۶ \pm ۱/۱۶$) و فیزیوتراپی ($۴/۰۱ \pm ۱/۲۴$) در مقایسه با دروس تربیت بدنی تطبیقی، آزمایشگاه و آشنایی با رایانه اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = ۴۰/۹۴$ و $Sig = ۰/۰۰۰۱$) مشاهده شد.

۱۱- از مجموع هشت درس عملی اختیاری دوره، دانش‌آموختگان برای دروس آمادگی جسمانی ($۴/۳۷ \pm ۱/۲۷$)، تنیس روی میز ($۴/۲۶ \pm ۱/۱۹$) در مقایسه با دروس تخصصی انفرادی، اجتماعی، هندبال، بدمینتون، هاکی و تنیس خاکی اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($F = ۷۱/۳۳$ و $Sig = ۰/۰۰۰۱$) وجود داشت.

۱۲- از مجموع هشت درس عملی اختیاری (غیرتوبی) دوره، دانش‌آموختگان برای دروس شطرنج ($۳/۹۵ \pm ۱/۲۴$)، نجات غریق ($۳/۸۳ \pm ۱/۵۸$)، کوهنوردی ($۳/۶۷ \pm ۱/۴۳$) و دوچرخه‌سواری ($۳۰/۵۷ \pm ۱/۶۴$) در مقایسه با دروس اسکی، ورزش‌های رزمی، شیرجه و وزنه‌برداری اهمیت قایل شده‌اند. از نظر آماری میان آنها تفاوت معنی‌داری ($Sig = ۰/۰۰۰۱$) و ($F = ۵۳/۹۳$) مشاهده می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار ۴- میانگین دروس تخصصی ورزشی

- ۱- نجات غریق، ۲- اسکی، ۳- شطرنج، ۴- رمزی، ۵- شیرجه، ۶- دوچرخه سواری، ۷- کوهنوردی، ۸- وزنه برداری، ۹- تنیس خاکی، ۱۰- هاکی، ۱۱- آمادگی جسمانی، ۱۲- بدمیتون، ۱۳- تنیس روی میز، ۱۴- هندبال، ۱۵- تخصصی اجتماعی، ۱۶- تخصصی انفرادی، ۱۷- آشنایی با رایانه، ۱۸- آزمایشگاه، ۱۹- فیزیوتراپی، ۲۰- حرکت درمانی، ۲۱- علم تمرین، ۲۲- حقوق ورزشی، ۲۳- تربیت بدنی تطبیقی
- ب) نتایج مربوط به مقایسه میان دیدگاه دانش‌آموختگان مراکز آموزش عالی و شهرهای مختلف

۱۳- از مجموع نظرهای دانش‌آموختگان پانزده مرکز آموزش عالی در نمونه آماری، در هیچ یک از شانزده سوال پرسشنامه از نظر آماری تفاوت معنی داری ($F = ۰/۴۲۵$ و $Sig = ۰/۹۷۶$) ملاحظه نشد.

۱۴- از مجموع نظرهای دانش‌آموختگان شاغل در دوازده شهر استان مرکزی، در هیچ یک از

شانزده سؤال پرسشنامه از نظر آماری تفاوت معنی داری ($Sig = ۰/۱۷$ و $F = ۱/۴۲$) مشاهده نشد.

بحث و نتیجه گیری

با دقت در فراوانی های درصدی حاصله و برآیند تجزیه و تحلیل آماری پژوهش حاضر، برداشت هایی می توان ارائه کرد. این برداشت ها با توجه به رخ های همگونی که می توان میان نتایج ترسیم کرد، در دو قسمت زیر بحث می شود:

الف - بحث درباره دروس نظری تربیتی، پایه، تخصصی و اختیاری: در برنامه کارشناسی تربیت بدنی ده نوع درس تربیتی وجود دارد، دانش آموختگان فقط برای روان شناسی کودک و نوجوان، تربیتی و تمرین دبیری اهمیت قابل شده اند. ونلیرد و وندان (۱۹۸۷) نیز در مطالعه اولویت و ترتیب بندی مجموع دروس، به این نتیجه دست یافتند که دروس روان شناسی از جایگاه قابل توجهی برخوردار است (۲۲). استراند (۱۹۹۲) در بررسی دروس عملی ملاحظه کرد که درس تمرین دبیری از اهمیت ویژه ای برخوردار است و این اهمیت رو به افزایش است (۲۲). همچنین مشرف جوادی بتول (۱۳۷۷) تمرین دبیری (کارورزی) را جزء رایج ترین دروس تخصصی اعلام کرد (۱۵).

نتایج فوق نشان می دهد که دروس روان شناسی و تمرین دبیری باید در دوره کارشناسی تربیت بدنی بیشتر مورد اهمیت مدرسان، برنامه ریزان و دانشجویان قرار گیرد، زیرا آنها با دروس رشد حرکتی و یادگیری حرکتی همگونی و همبستگی بیشتری دارند، از این رو توصیه می شود دروس فوق در حوزه دروس تخصصی ملحوظ شوند.

از مجموع سی و سه ماده درسی پایه و نظری تخصصی و اختیاری، دروس آناتومی، فیزیولوژی انسانی، کمک های اولیه (دروس پایه)، یادگیری حرکتی، رشد حرکتی، مدیریت و طرز اجرای مسابقات، تربیت بدنی در مدارس، سنجش و اندازه گیری در تربیت بدنی، فیزیولوژی (۱) و (۲) تغذیه ورزشی، آسیب شناسی، حرکات اصلاحی، بهداشت ورزشی (۱۵) درس تخصصی، حرکت درمانی، علم تمرین، حقوق ورزشی و فیزیوتراپی (۴ درس اختیاری) از دیدگاه دانش آموختگان مورد اهمیت بوده است. نتیجه حاضر با نتایج بهمنین (۱۹۹۶) در

خصوص دروس آسیب شناسی، آناتومی، یادگیری حرکتی، مدیریت و طرز اجرای مسابقات و سنجش و اندازه گیری همخوانی دارد (۱۸). همچنین با بررسی هایی که بتول مشرف جوادی (۱۹۷۷) درباره برنامه کشورهای مختلف انجام داده، در بعضی از دروس همخوانی دارد. او در بخشی از نتایج خود، رایج ترین دروس تخصصی و پایه را درس فیزیولوژی ورزشی، سنجش و اندازه گیری، یادگیری، آسیب شناسی، مدیریت در تربیت بدنی، فیزیولوژی انسانی، آناتومی، کمک های اولیه و تغذیه معرفی کرده است (۱۵). بنابراین، به نظر می رسد دروس نظری پایه، تخصصی و اختیاری فوق در حرفه دبیری و معلمی تربیت بدنی اهمیت بیشتری دارد، همچنین در تربیت، هدایت و مربیگری ورزشی دانش آموزان از کارایی بیشتری برخوردار است.

ب - بحث درباره دروس عملی اختصاصی و اختیاری: از مجموع یازده درس عملی تخصصی و شانزده درس عملی اختیاری، دروس عملی تخصصی آمادگی جسمانی، کشتی، دو و میدانی، شنا، والیبال، تنیس روی میز، بسکتبال (هفت درس) و دروس عملی اختیاری آمادگی جسمانی، تنیس روی میز، شطرنج، نجات غریق، کوهنوردی و دوچرخه سواری (شش درس) از دیدگاه دانش آموختگان از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده اند. نتیجه حاضر با برخی از نتایج ونلیرد و نندان (۱۹۹۷) که فعالیت های رایج مراکز تربیت بدنی را بررسی کردند، همخوانی دارد. دروس مذکور عبارتند از: شنا، بسکتبال، والیبال و تنیس روی میز، اما در سایر دروس سازگاری ندارد (۲۱). همچنین با نتایج استراند (۱۹۹۳) در دروس شنا، والیبال، تنیس، آمادگی جسمانی، دو و میدانی و بدمیتون همخوانی دارد. در حالی که در سایر دروس مذکور از سازگاری برخوردار نیست (۲۲). نتایج بهمنین (۱۹۶۶) در خصوص دروس بسکتبال، والیبال، دو و میدانی، آمادگی جسمانی، تنیس، شنا، بدمیتون و کشتی با نتایج حاضر همخوانی دارد (۱۸). در نهایت دروس آمادگی جسمانی و شنا در مطالعه تطبیقی بتول مشرف جوادی (۱۹۷۷) با نتایج حاضر سازگاری دارد. مجموع این نتایج حاکی از این است که آمادگی جسمانی و شنا در مجموع دروس عملی در این تحقیق مورد تأکید واقع شده اند و از ارزش و اهمیت والایی برخوردارند. تأیید بین المللی که این دو درس عملی دارد، همچنین به نظر می رسد با مبانی نظری علوم تربیت بدنی و مبانی دین اسلام (اهمیت تندرستی و شنا در بیان معصومین علیهم السلام (۶)) تناسب دارد. شاید بتوان گفت، چنانچه دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی این دو درس را از زاویه

آموزش و پژوهش به عنوان دروس راهبردی مورد توجه قرار دهند، راهی صحیح تر پیموده‌اند. البته دروس کشتی، دو و میدانی، والیبال، تنیس روی میز و بسکتبال نیز از دیدگاه محققان از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. اما ملاحظه می‌شود که آن اجماع کاملی که درباره دروس شنا و آمادگی جسمانی وجود دارد، در خصوص آنها بیان نشده است.

منابع و مآخذ

- ۱- آقایی، نجف. «بررسی وضعیت آموزشی رشته تربیت بدنی از دیدگاه دانشجویان در دانشکده‌های تربیت بدنی کشور»، پایان‌نامه دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۶.
- ۲- ابن رسول، سیدمحمد رضا. «نقدی بر برنامه‌های درسی‌های عربی پایه رشته الهیات»، سخن سمت، سازمان سمت، بهار ۱۳۷۹، ش ۶.
- ۳- بازرگان، عباس. «کیفیت و ارزیابی آن در آموزش عالی» نگاهی به تجربه‌های ملی و بین‌المللی» رهیافت، بهار ۱۳۷۶، ش ۱۵ ص ۶۱.
- ۴- پژوهشکده تربیت بدنی. «فهرست پایان‌نامه‌های تربیت بدنی مراکز آموزش عالی کشور از سال ۱۳۵۷ لغایت ۱۳۷۸» (در دست چاپ).
- ۵- تابش، محسن. «بررسی مسایل آموزش و اجرایی تربیت بدنی از نظر مدیران و معلمان ورزشی سه مقطع تحصیلی دختر و پسر شهرستان فسا»، ۱۳۷۵.
- ۶- خلجی، حسن. «تربیت بدنی و ورزش از دیدگاه قرآن و سنت معصومین علیهم السلام». (در دست چاپ).
- ۷- خلجی، حسن. «اصول و مبانی تربیت بدنی»، دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۵.
- ۸- خلاصه مقالات، دومین کنگره علمی ورزشی مدارس، اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۵، ص ۱۲۱.
- ۹- خلیلی پور، احمد ابراهیم. «توصیف وضعیت جاری درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس دخترانه و پسرانه مقاطع تحصیلی راهنمایی و متوسطه استان زنجان»، پایان‌نامه دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۷۸.
- ۱۰- خواجهی، داریوش. «شناخت، تأسیسات و اماکن ورزشی»، سازمان پژوهش و

- برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۰.
- ۱۱- سلمانزاده، حسین و همکاران. «بررسی نظرات فارغ التحصیلان پزشکی درباره محتوای برنامه آموزشی و کارایی آن در انطباق با نیازمندی های بهداشتی درمانی جامعه»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۱۳۷۴، ش ۲، ص ۶۱.
- ۱۲- شورای عالی برنامه ریزی «مشخصات کلی و برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی تربیت بدنی دبیر تربیت بدنی و علوم ورزشی»، مصوب در دویست و بیست و سومین جلسه شورای ۱۳۷۰.
- ۱۳- قورچیان، نادرعلی. «تحلیلی از برنامه درسی مستتر، بحثی نو در ابعاد ناشناخته نظام آموزش»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۷۳، ش ۱، صص ۴۷-۴۹.
- ۱۴- کوزه چیان، هاشم. «ارزشیابی عوامل آموزشی، نیروی انسانی، تأسیسات و تجهیزات دانشکده های تربیت بدنی کشور در مقاطع کارشناسی»، پایان نامه دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۴.
- ۱۵- مشرف جوادی، بتول. «توصیف و مقایسه برنامه های آموزشی رشته تربیت بدنی چند دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی منتخب جهان و ایران»، پایان نامه دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
- ۱۶- ورزش دانشگاه انقلاب «ورزش پهلوانی در ایران»، جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۱، ش ۷۷، صص ۳۲ و ۳۳.
- ۱۷- ورزش دانشگاه انقلاب. «فوتبال ایران در سال ۱۳۷۰»، جهاد دانشگاهی، ۱۳۷۱، ش ۷۵، ص ۹.

18- Behneman, C.P. "An Analysis of under Physical Education Teacher Certification Requirement with in institutions which offer Adoctoral Degree in Pyhsical Educator. 1996, Vol 53, (4), PP : 128-202.

19- Mayer. Frederico "The Universal University", Higher Education Plicy, 1998, Vol 11, (4), PP : 249-255.

20- Shiyn. T.C.C. "Comparative Research on Personal Traning Modelin Specific Field of Physical Education between China and Tafan the

Organization Commttee for the Universities Fuduoka", 1995, PP : 390-1.

21- Strand, B. N.A; "Discipline Profile of Teacher Preparation Practices in Physical Education Teacher Education the Physical Educator". 1992, PP : 104-112.

22- Vonlierd. A and Vandun. H."The Sport at School Brussel", Cleaning Hous, 1978, PP : 81.

